

TOKAI ANDRÁS
IDEIGLENES EMLÉKMŰVEK

© TOKAI ANDRÁS, 1985

(Begépelte a Szerző, 2006. Karácsony és 2007. Újév napja között)

TARTALOM

A SZFINX ÉS AZ EMBER MEGMUTATÁSA

A Szfinx megmutatása
Elszalasztott alkalom
(*Kőből, húsból*)*

IDEIGLENES EMLÉKMŰVEIM

(„Ércnél maradandóbb” ideiglenesség)
Ideiglenes emlékmű anyámnak
Ady szobra a Liszt Ferenc téren
Gyarló Bartók-köszöntő
Derkovits
Holt festő, volt ország
Takács Imrének
Csacsacsca (Danse macabre a XX. sz. végéről)
Anyám utolsó fényképét nézem, s egyszer csak e szavakat hallom
Másnap is ugyanúgy
Az osztás sztléléje

POÉTIKÁK ÉS TAKTIKÁK

Zengő ifjúságunk eltűntén, utólag Kavafisznak
Amit kapkodva összeírkálsz
Féloldalazva, lassan, szemmagasban
Egy lehetőséghez
Mi lehet Antonio Broccardo bal kezében?
Eltűnni, itt maradni
Poétika és taktika
Két áldozati tábla Hajnóczy Péter emlékművére
Csonka sztlélé
Főhajtás Füst Milán nagy árnyéka előtt

ÉJSZAKAI MŰSZAK

Schwartzwald
Hazafelé, Sarkadi nyomában
Ötsoros sötét szoros
„Ed è subito sera...”
(*Bele-esteledel*)
(*Gyufaszekér*)
(*Mint karmos folyondár*)
Sorok Prométheuszhoz
Nyár
(*S lehetne úgy is*)
(*Éjszakai műszak*)
Márványtábla a Pimodán falára
Pótlap az ábrázoló geometriai példatárhoz

* A kötetben e dőltbetűs verscímek a lap alján találhatók.

SIRÁLYOK TÖLTEKEZÉSE VIHARBAN

Sziklás tájon
Sebek
Húznak a vadludak (egy közhely kritikája)
A tartozás sztéléje
Apage, Satanas
Keserű, kis igazság
Sirályok töltekezése viharban
Kiegészítés a Szolg. Szab.-hoz
Dávidnak könyörgése tudatlanságért, békességért
Évadok

IGAZAT SZÓLNI, SZÉPET, S HOGY AZ IS MARADNA (VÉGLEG)

Földalatti utazás megfordult szavakkal
A nem és az igen sztéléje
Igazat szólni, szépet, s hogy az is maradna (végleg)
Lobogj nekem is, zászló!

SOKUNK ÖNARCKÉPEI

Negyven felé, a nagy éj fölébe
Még egy mítosz
Búvókör épül
Christmas Carol
Sokunk önarcképei
Románc tompább és sötétebb szürke színekben
Záróra nincs
Nem fog fájni
Két nyugtató dal, sok év különbséggel
Et sic transit...
A szükséztűség kezdete

KELET-KÖZÉP EURÓPAI ÉS KÖZEL-KELETI DÍVÁN

Rézkarc
A maradás sztéléje
Nászdal a szocializmus középkorából
„Kelet-közép-európai” bölcsesre
Föltámadás
(*Fekvő nyolcasok*)
Hunvót, hunnemvót öreganyám
Képeslapok Alexandriából
Elhatározás idegenben
Mediterrán körtánc
Kairó
Aurnaszirpál ötlábú bikái
Ithaka!
Látogatók a malomban
Böjti nóta, csúf nóta
Férfirémület és csepp remény
A SZERZŐ - MAGÁRÓL

*„Hej, tavasszal, kihajtáskor
Minden pugris lehet pásztor.
De majd ősszel, számadáskor
Az a pásztor, aki számol.”*

(Népdal)

A SZFINX ÉS AZ EMBER MEGMUTATÁSA

A SZFINX MEGMUTATÁSA

K.A.-nak, aki közreműködött

Egy dragomán,
nem a rádaskaszkodó, csepürágó fajta,
hanem kinek beosztó lassúságú lépte
botos hazai éjjeliőrt idéz,
indult előttünk
földet söprő hosszú ingben
a kőkolosszus menti mélyúton.

Nem hadart döbbenetes időkről,
se fáraókról, se kalifákról.
Sem a rablók pusztításait nem sorolta,
se Napóleon irigy ágyúlövéseit.

Följebb, egy ponton, ahonnan a kőtest
a legjobban látható, megállt,
és lassan emelve karját,
rámutatott:

- Ez az.

ELSZALASZTOTT ALKALOM

A függöny ráncai,
a mindenség ráncai
földerengenek.

Gerlék és csízek könnyed
szavába vágva mogorva
varjú károg egyet:
Nincs messze már a tél.

Az udvari lapos
betonszobor lendíti karját.
Mintha rohamra: indulnak utána
a tűzfal tövében dőlve növekvő
kopár fák.

Végre egy ember az udvaron.
Rágyújt, köhög, az égre néz.
Mi lesz nehéz? Mi könnyebbül meg e reggelen?
Bemegy. Nem szólítottam.
Nem tudjuk meg egymástól ma sem.

(Kőből, húsból)

Ez kőből szeretne lenni,
Hogy örökké lehessen.
Az húsból szeretne lenni,
hogy a „minden testnek útján”
csak *egy* lépést tehessen.

Tudni jó volna mindent.
S jó volna mit se tudni.
Hevül és hűl a kőtest,
engem vár: kétes győztest,
ki ezt a legújabb, megint csak köztes
csatát is meg merte vívni.

IDEIGLENES EMLÉKMŰVEIM

(„Ércnél maradandóbb” ideiglenesség)

„Ércnél maradandóbb” ideiglenesség,
tar ágnak csonkján fehérülő pihe.

Bévül morajló tengeremből
a polcra kitett kődarab.

Latolgatásban, kétségbeesésben,
magtól, maga-magától fenyegettetésben
kinek még ennyi hite valaha?

„Bárcsak a lehetlent lehetne letetni!”
Nem lehet. De az már nem való oda.

IDEIGLENES EMLÉKMŰ ANYÁMNAK

Anyám, te szépek szépe,
csupacsont, csuparác asszony,
elvágyakoztál a könnyű égbe,
s nem volt, ki szidva, féltve itt marasszon.

Emléket ki emel majd? Az ERBE,
a Hevedergyár vagy más vállalat,
hol írógép fölé görbítettél válladat?
Vagy a Péterfy utcai Kórház: szorgalmas betegének?

Én fölállítom a hajlásoknál megtört
zöld műbőr kabátod: szobrodat
a Garay piacon, közértek előtt, ahonnan
szépek-szépe ráncos asszonyok
hordják minden nehéz
kosárral egyre könnyebb sorsukat.

ADY SZOBRA A LISZT FERENC TÉREN

„Mi csak szögeljük büszke kínban
Fejünket a rideg egeknek.” (Ady)

Melocco Miklósnak ajánlom

Ady szobra mögött „szolid” akácok.
(Nem vad tölgyek ám, nem büszke fenyők!)
Félek, ledől e nagy szélcsendben
a viharnek nekiszegett fejjel,
előrefeszülő vállal fölállított Fenség.

A könyvnapi bódét eltakarították,
így akár le is nézhetne már a magasból,
a dac jubileumi görcse azonban
(s persze a megbízható öntödei munka)
nem ereszti szegényt szoborként se pihenni.

Ki tudja már e közeli zajos eszpresszóban,
Mit ordított ő *abban* a hallatlan viharban?
Ha betoppanna hirtelen, ránknyitva óriás szemét,
s leülne, szólva: „Bort!”, vajon hozzányúlna-e poharához,
míg mindannyian ki nem takarodtunk?

GYARLÓ BARTÓK-KÖSZÖNTŐ

Közeleg, szemközt, bogarászva
a Pest-környéki elhanyagolt réten
a késődélelőtti napsütésben.
Kis, alacsony ember. Csapkod és ugrabugrál
a poros mezőn.

Ej, ez a tónus és ez a díszletezés
egyáltalán nem illik
a fényes centenáriumhoz!
Eltépem fogalmazványom.

De lám, a méltatlan és gyarló
vers darabkái
még jóideig végzik
zizegve, lebegve, zsibogva, amit
megnyugvásunkra, szégyenünkre
Bartók holta után is életnek hívunk.

DERKOVITS

Hol bujkálsz
neved göcsörtös gyökerei,
haláloed homorú bordái közt?
Milyen iszonyú híreket hozó
ujspapíron fekszel kiterítve,
ezüst hal?

Nincs utódod, maradékod köztünk,
hacsak elkóborolt
macskád ivadékait
nem számoljuk
össze a tetőkön.

HOLT FESTŐ, VOLT ORSZÁG

Völgymélyi kék tisztáson
gubbasztó bokrok, ferde
lejtőn kapaszkodó fák
közt lehajtott fejű, bamba
birkák legelészése.

Tehenek érdes orral
a kékszakállú fűben.
Itt az árnyék is, mint a fű
fölnyúlik, kénytelen,
nincs helye hol feküdjön.

Gyakorta kantárszáron
vezetve a szegény párát,
a festő a ló szemét figyelte.

Csak hegyi lovak szemében,
a könnyes, eres nagy lencsén
tükröződik ilyen
igavonó személyességgel
minden kaptatója,
szakadéka, réme
Nagy István országának,
mi egyszer volt, de tán már nincs is.

TAKÁCS IMRÉNEK

A Pimodánból kiírákozva
most jutsz a sánta rímeken
arra a fölgereblyélt, süppedő porondra
honnán Lászlót csak most vitték ki
saroglyán, vérben, győztesen.

CSACSACSA

Danse macabre a XX. század végéről

*Ajánlom Vas Istvánnak,
távoli tisztelettel*

Csakis ez, csakis így,
s mégegy csak csakazértis.
Nincs magyarázat, csak a csak,
meg a csak, meg a mégis.

Ahogy a táncban elvetemülten
a „csak” szab, a „mért ne?” szabályt
a csípőnek, csuklónak, csoszogásnak,
úgy csa-csa-csa-csázunk neki, hopp!
a csiki-csuki életnek, s táncolva, igen!
a csa-csa-csalóka halálnak.

Titkot ne keress! Hogy beleszédülj
ez az egyszerű tánc is elég, már tudom én is,
és járom becsülettel, míg csak a csak meg a csak
meg a mégis, meg a csak, csakazértis
egy utolsó csa-csa-csatta-nással
velem együtt tényleg elévül.

ANYÁM UTOLSÓ FÉNYKÉPÉT NÉZEM, S EGYSZER CSAK E SZAVAKAT HALLOM:

Ím ez vagyok. Ím ez leszel.
Kivetkeztem. Következel.
Csak aki veled van, az hagy el.
Vigyázz, kivel szövetkezel.

MÁSNAP IS UGYANÚGY

Annának

Végre hát nem kell másnap
hazudnom, szöknöm, játszanom.
Maradhatok. Egymásra találtak
ruháink is a széken; tárgyaink ismerkednek
alacsony asztalodon.

Mint titkosírás jóra szövetkezőknek:
a közös ébredés szerétől fényesednek,
és olvasódnak a rég fölírt jelek.
De el ne mondd másnak megfejtésüket!

Én is csak neked, és csak most mesélem
az agyonkaristolt
plexi-üvegen a rajzokat.
A forró fülkét. A busz-dörömbölésben
alig hallatszó hangodat.
Az első szó az ajtóban hogy is volt? Már nem emlékszem.

Szavakra nem. Csak a lassan kihűlő teákra.
Az ablak elé nyúló, és csapkodó nagy ágra.
Az egymásnak rádiózó tücskökre, csillagokra.
S hogy ezt, és éppen így akartam. De hát ki hitte volna?

AZ OSZTÁS SZTÉLÉJE

SZÉP VOLT BÖZSI NÉNÉM IFJÚKORÁBAN
ÉS MÁR ÖRÖKRE SZÉP MARAD BÖZSI
ASSZONYRÓL NAGYOBB DICSÉRET NINCSEN
HA VOLNA MÉGIS AZ IS CSAK RÁ
VONATKOZIK

BÖZSIRE
KI SZOPTATOTT HA ÉHES LÁNYAI BETELTEK
ÉS MEGMARADTAM ÉS MINDEN MÁS OSZTÁST
KEVESLEK

POÉTIKÁK ÉS TAKTIKÁK

„A forma lényegi. A lényeg formált.”

(Lenin: Filozófiai füzetek)

ZENGŐ IFJÚSÁGUNK ELTÚNTÉN, UTÓLAG KAVAFISZNAK

Órák óta, órák óta csak szíve ütése szaporább.
Ül tovább a délelőtti üres kávéházban.
A kiterített üres lapokra mered.

Kimondani!
Amit csak őt tud,
Amit csak ő mondhatna el!

De mégis üres az a papír,
mint konok gyilkos előtt
a vallomástevő lap,
s gyülekezik már
a fuvarosok vasárnapi, harsány
asztaltársasága.
El kell, hogy meneküljön.

Reméljük, lesz olyan út, mely társakhoz,
s önbizalomhoz vezérli.
És a szíven hordott üres
papíron, melyet elővesz unszólásra,
- nem bízva bár akkora csodában -
előtűnik a vers, a megíratlan!

AMIT KAPKODVA ÖSSZEIRKÁLSZ

Hogy szállnék!
De micsoda gépen?

Fáradtság, szégyen, kudarcok
akkora súlya,
hogy már ellök a földtől!

Kattogó gázóra-motorral szívem helyén,
a csikkekkal töltött hamutartót szorítva,
a tökéletes szabadesést gyakorlom
hétköznapi éjszakák
bolygóterében,

a szabad művészetek korában,
addig is, míg egyszer
tán nemsokára eljő
a művészetek szabad kora.
Micsoda ko(z)mikus (s)érthetlenség!

FÉLOLDALAZVA, LASSAN, SZEMMAGASBAN

Egyszer tán mégis előjön a homályból
halkabb zajokkal, mint a szívütése annak,
ki időszakos csodákat nyújtva ámul,
s nem tudja - nem is merészli megtudni tán -
érzéki tévedés-e
vagy valódi kép,
mi ellebbent elébb,
féloldalazva, lassan,
szemmagasban.

S nem mond semmit a látomás magától,
hisz nem tudhatja ő sem,
hogyan ez a rejtekezve költő
egyedül csak reá vár.
Ugyan mire, kire ilyen erősen?

S miféle vers ez egyáltalán,
hisz csak zenéje van;
iránya, távlata esetleg.
Ritmusán
reményeivel - ha vannak -
az a képzet oly óva közelget,
hogyan nem-lépténél
csak a lépte, az a halkabb.

EGY LEHETŐSÉGHEZ

Huszonnégy éves voltál és maradtál,
Antonio Broccardo!
Tán én is voltam egyszer annyi.
A pusztuló keretből mindig csak egy irányba nézve
hogyan tudsz ilyen szenvtelen maradni?

Talán
ha én is ily örök nyugalommal
tűrhethetném, amint zömök
ujjaival a festő államát igazítja,
hogyan egyenletesen érje a délelőtti szórtfény;
s talán
- mit nem tudhatnak mások -

ha eldugott balomban nékem is
oly szépen megdörzsölt dukátok várnák:
Valami ime teljesen kész lesz!
Akkor is, ha csak egy kép az.

MI LEHET BROCCARDO BAL KEZÉBEN?

A budapesti Szépművészeti Múzeumban van egy
rejtélyes szépségű állítólagos Giorgione-festmény:
Antonio Broccardo képmása.

A műtörténészek hadd kutassák, ki volt a kép modellje!
Én rájuk hagyom: álszent fegyver-kereskedő, szépelgő
nemesúr, menő hajótulajdonos vagy érlelődő költő
volt-e Antoniánk. Az meg, hogy tényleg Giorgione
festette-e a képet, végképp nem érdekel.

Engem, ha a kép előtt megállok, vagy másutt ráérő
órában felidézem magamban varázsát, csakis az
foglalkoztat: Mi lehet Broccardo eldugott bal kezében?

Arra megvan a remény, hogy egy még lappangó adat
a hivatásos vizsgálódók kérdését megoldja. Az én
hivatlan kérdésemre *szerencsére* nincs végleges válasz.
Újra és újra próbálkozhatom.

Mért ne lehetne egy összegyűrt papírlap a kezében,
ezzel a felirattal: „Idáig eljutottál, most mehatsz tovább.”?

ELTŰNNI, ITT MARADNI

Pohárnyomok az asztalon
egy eszpresszóban valahol.
Eltűntem, bár még nem tudod,
s oly mindegy már, hogy hol vagyok.

Mért hagytad csak rám a hűséget?
S mért hagytam én, hogy így legyen?
Kint és bent eltűnt. Mi sem könnyebb,
mint átlebegni az ablaküvegen.

Eloldódom és elrepülök innen.
És úszik majd minden, messze, lejjebb.
Könnyebb? Nehezebb itt maradnom
eggyel számosabb idegennek.

Legyen e válás
- nem haragszom -
eggyel több valós
paradoxon.

POÉTIKA ÉS TAKTIKA

Mindenki más más tanácsot ad.

Az egyik így óv: „Nem muszáj mindent vágott sorokba írni.”

A másik biztat: „Ne oly feszessen! Engedd el magad!”

- de közben mégis számonkéri a rég elévült kötelmeket.

A harmadik, - rég túl a vakhit mámorán, satöbbi, - jól ápolt lapátfogai tág rései közül sziszegve ezt bocsátja rám:

„Úgyis csak a hangnem barátom, és végül az az öt-hat nagyobb becsű darab, ami majd antológiákban...

Ezekről persze majd a többi, az előzetes, a hangpróbálgató, a magánérdekű is kaphat némi töltést, úgyszólván aurát.”

Így forgatom: Cunctator újpestiensis, kültelki késlekedő, az enyhén bódító, szélcsend-lenyomta alacsony benzingőzben a más és más tanácsokat.

Elvetni minden eddiget hát? - Nem! Úgy tűnik, még további raktárakat kell fölépítenem.

Magamnak? Hisz a visszaútra gondolni ily távoli cél esetén kisszerűség, eleve meghátrálás, vagy hepciáskodás.

Másoknak? - A Sarkpontot mindenki máshonnan, más útvonalon kísérli meg bevenni.

Mégis raktárak! - Valami napi eredmény, s a minden eshetőségre való felkészülés jegyében.

KÉT ÁLDOZATI TÁBLA HAJNÓCZY PÉTER EMLÉKMŰVÉRE

VIRÁGOS SZEMŰ LÁNYBA VÉRÁGAS SZEMŰ FÉRFI
--

TÁGAS A JÓSZÁNDÉK ÉS A MEGÍRÁS TEHETETLENSÉGE
--

CSONKA SZTÉLÉ

„Utóbb már csak költeményeinek címét, vagy rímeit írta meg.”

(Kosztolányi: Barkochba)

SZÜLÖTTED
FÜSTKÖDÖS
FÖLÖTTED
ÜSTÖKÖS

FÓHAJTÁS FÜST MILÁN NAGY ÁRNYÉKA ELÓTT

Jársz a vakok közt, szemedre tapasztva tenyeredet.
Milyen fölösleges! Hiszen csak részleges titok,
amit e lelkifurdalással oly régóta cipelsz.

Gyülekezik. Mint utolsóelőtti.
Fölénk tolul fekete felhője, amint
elér az árnyék vonulóban
mindent, mi huzamosabban egyhelyütt tartózkodik.

De te csak hallgass. Te légy az első,
ki téli esőtől iszamós rögot
hajít a mély gödörbe
a távollevőnek
jelképes sírbatételekor.

De hisz még megjelenhet!
És föl is ülhet a billegő saroglyán.
De nem vigasz lesz az sem, nem megkönnyebbülés,
csak az egymásra-mutogatás veszi kezdetét.

Tartsátok vonuló
árnyéknak, versnek ezt,
tartsátok bárminek.
Rátok vetül. És súlya az
iszamós rögnék említett
jelképes súlya lesz.

IMMÁR

Ha én nem mondom, majd mondja más.
Ez immár nem kísérlet. Ez megvalósítás.

Mindent bár tudni nem lehet,
én kiismertem a testet és a lelkeket.
Nincs fontos titka már
a belém - s belőlem is - fokonyként illanó
anyagoknak. És büszke sem vagyok
tudni, hogy nincsen ok.
És már nem is nagyon fáj.
És nem is vagyok már izgatott.

Eleget forgattam öröklött szerszámaim, hogy holmi
verseket kapásból tudjak fúrni és faragni.
Nem érdekel a díszes forma, bár nem úzom el, ha ritka
bogárként egy-egy rím telepszik munkámra, papirosomra.
Nem érdekel a ritmus. Az is csak egy darab hús
rándulása.

De hát nem csak rövid kirándulás a
húsba
e máris túlszervezett mozgalom?

Egy követelőző, szagló férfitest
minden terhével lenni kötve gúzsba!
S a költészet? A csontokon, inakon inneni, túli?
(Ki még ott nem járt, hogy értse azt,
ki már próbát tett, nem tudom.)

Ereszkedni a felszín alatt iramló másba,
indulni az első hallomásra,
s befurakodni minden részbe.

Ez a költészet készítése. Illetve ennyit tudok ma róla.
Kevés, elismerem. De nem pirulok.
A levedlett büszkeséggel együtt
a szégyenérzet is elhagyott.

Kellene most egy szerelmes óra.
Szeress, ha így is jó vagyok:
rések közt, szívemben résszel élő.
Hozzám iramodj, míg nem késő!

ÉJSZAKAI MŰSZAK

*„Nem használ itt senkinek az ártatlanság,
nem a tűrés, s együgyűség, ...”*

(Zrínyi Miklós: Az török áfium ellen való orvosság)

SCHWARZWALD

Fekete erdő
fekete mélyén
fából ácsolt házon
fekete a kémény.

Szakállas ember ül
nyirkos széna-ágyán,
hallgatja, amint az
ólban rí a bárány.

Fekete erdőben
fekete éjjel.
Farkasok csapája
tele veszéllyel.

Szakállt ereszt a csönd.
Félsz motoszkál benne.
Csak jönne már! És jön a hajnal.
Jön, megfeketedve.

HAZAFELE, SARKADI NYOMÁBAN

Megfordult minden önmagában.
Keserű füsttel elbodorodnak a tárgyak.
Már csak az ég örvénylik, vaskosan, alul.
Mi egyszerű volt, sima és mi biztos,
sebző élekkel mind szertebukdos.
Nincs mibe fogóznom támaszul.

Századszor a romló meredélyre
kiállni megint, visszatáncolva -lépve
- hát így lesz már mindig, Sarkadi?
És - te tudod - nem, nem a mélységtől félve,
hanem (tán öncsalók túlzó reménye)
csak attól, hogy majd nem akad más
e szédületről igazat mondani.

ÖTSOROS SÖTÉT SZOROS

Erre jön egy üres utca
sivító szirénacsönddel.
Létoltalmi gyakorlat.
Érzékek matt sötétje.
Én megállok itt kinn. És miért ne?

„ED È SUBITO SERA...”

(Quasimodo)

Belép egy lépés ajtaján
kockás zakóban az álruhás király.
Hívei itt, alattvalói.
Keserű szemle, valódi.
Királynak ki tette őt, s mért?
Az álruha visszája merő vér.
Karjai föltartva titkon, és a többi...
Mellémülhet akármelyik,
míg kivirrad erre a lételőtti...
„De hiszen máris esteledik...”

(bele-esteledel)

„A tócsa finoman bolyhos a portól.”

(József Attila)

Nagy fák levele hullik,
lapul a gyöngye füvecske.
Hártyát borzol a tócsák
hűvösére az este.
Gond nő, nyúlik az árnyék.
Fakín hatol az ágba.
József Attila, járj, míg
bele-esteledel e tájba.

(Gyufaszekér)

Légy döng téli szobában.
Lepj meg, remény!
Szárnya-tépett kívánság
gyalog legény.

Egy szál cénára fűzött
gyufaszekér.
Az, ami benne van
bele se fér.

(Mint karmos folyondár)

arcomon
mint karmos
folyondár a csöndnek
most meszelt falán
följebb
lüktetve följebb
kúszik az eképpen
legalább mérhető
magány

SOROK PROMÉTHEUSZHOZ

Ha te is ily szilaj földi sorsra jutsz,
dalolni tanulj meg, Prométheusz!
A fürdőszobában állva
énekelj a tükörbe, árva!
Csudáld, fogaid az ajakréses
hangzókhöz érve hogy fölragyognak!
Azt mondd, a sziklák meg a keselyűk?
Meg az az egész közönséges rák-eset,
amiről egy kancsó vizezett borért dalokat kreált
valami részeges énekes
fél-kerületnyi városkákban lapuló
görögöknek, akik azt se igen tudták,
hol a Kaukázus? S magányunk riasztóbb csúcsai?
Nevethetnékem támad, öcsi!

NYÁR

Ez itt a nyár. Lámpádnak verődve
repülést és rögtön tűzhalált tanul
az első raj áttetsző testű zöld bogár.

Mért vonzza így a fény, ha gyilkos
e csupa ösztön sereget?
Az egyetlen ragyogóan biztos
pont miért halált?...Miért, miért nem életet?

S te óvatos? Te későbbben halandó,
megszámlálva a holtakat,
micsoda biztosabb fény fele tartó
röptére emeled... szárnyaidat?

Ennyi halál a fény körül! Inkább sötét,
inkább a sűrű éjszaka!

Elolthatatlan. Megoldhatatlan.

Az irtózva zárt
szemhéjon át
csak az tűz át,
csak az ragyog,
hogy látnom kell, amit láthatok,
s míg ez a nyár nincs mind oda
repülhetek... és hullhatok.

(S lehetne úgy is)

A fáradtság elillant. Jönnek a sorok,
mint éji vonat-úton a sürgős oszlopok.

De jó is lenne, s lehetne úgy is:
írhatni nappal, ha írnom adódik!

Így csak az éjszakák hamis gyümölcseit
rakhatom öledbe. - De hisz nem is vagy itt.

Utaznék utánad: csak versem zakatol.
Szikrák pattognak mégis, arcom csupa korom.

Csak érnék már oda! Vagy lennél végre itt!
Semmi vers, kívánság nem helyettesít.

(Éjszakai műszak)

Félretaszítva a sok javítgatott,
fonákján is berótt lapot,
éjfél után, de még előbb
mintsem a kert s a szemközti ház
a mély sötétből előbomolna,
s a lámpakör őrző,
de a sötétségben fényes, s így veszélyes
kúpja szétomolna,
új verset kezdek fölvenni erre
a szűk, és túl szabályos nyolcadrétivre.
Jaj, távol itt e figyelőhelyen,
és megzavart időben nézek, hallgatok.
A tárgyak az öröklét bátyájáról figyelnek.
Nem mozog más, mint doboló balkezem.
Ki vagyok hát, és miben reménykedem?

Nohát, hisz árva nem vagy, három parázs
kölyök formáz; ki ezt, ki azt
másol meg folytat már belőled is.
Van oszتانod hol szidalmat és vigaszt.
Mégis az aprónép gondján, a házigondokon fölül
- ha elcsitul mind, s betakargatod -,
a kertre néző helyen, az esti műszak
vége felé reményeidre kétely települ:
vajon a buzgalom, mi csonk
csikkekkel tömi a hamutartó lövészárkait,
egyszer nappal is, a nagyobb családban is
ér majd valamit?
Nincs válasz, de lámcsak, meghajnalodik.

MÁRVÁNYTÁBLA A PIMODÁN FALÁRA

A NAPPALOK JÓK A NAPPALOK A FÉNYESEK A JÓZANOK A PÁZSITZÖLD BÁRSONY ÖBLÜEK AZ ÉJSZAKÁK FÉLELMESEK
--

PÓTLAP AZ ÁBRÁZOLÓ GEOMETRIAI PÉLDATÁRHOZ

Ismered a résnyire kinyílt
spaletták közt a fény
kristálylemezét.
Testtelen ez a rejtélyes alakzat.

Ébren is, még tart a bódulat.
Ki itt se volt, az lebben el ragyogva,
mint füst, vagy finom porszemek.

Csak arányai. Csak lényege!
Sodródva tűnik át, és úgy, de úgy aranylik!

SIRÁLYOK TÖLTEKEZÉSE VIHARBAN

*„Milyen szépek a sirályok! Ahogyan hófehér,
sirályfehér, karcsú testüket, szárnyaikat
kifeszítik. Milyen ocsmányok a sirályok!
Ahogyan az Erzsébet-híd budai hídfőjénél
a beömlő meleg csatornalé fölött hemzsegve
lesik a még hasznosíthatót. Érdemes volna
a sirályokat alaposabban tanulmányozni.*

(Egy kezdő prózaíró feljegyzéseiből.)

SZIKLÁS TÁJON

De okos lennék, lenne csak okom!
Ülök. Magamba tokosodom.

De jó is lennék, lenne csak kihez!
Tán ehhez az egymást örlők közt
ember-alakúvá mart köhöz.

SEBEK

Az a géppuskasorozat a falban
negyven éve csattant
a rejtekező budai közben,
de azóta is minden tavasszal
rigók torkából fölharsan.

Mint Tamás, ki másképp nem hihette,
a Nap bocsátja sugarait
a régi, mély sebekbe
s fölcstagnak a tanúskodó
apostolrigók a fákon körben.

Keserűbb lehet-e, mint ezekkel
a régi, de valódi sebekkel
békénket föltépő szaggatott dal?
A visszahúzódó napsugarak
ujjuk begyén mit csak Tamás tud, avval?

A föltáruló budai közben
rigókiáltás hálója szűkülőben:
„Ó az! Ó az! Ó az! Ó!”
Ó, állat és ember ösztönévé mélyülő
riadalom, hogy mily sebezhető!

HÚZNAK A VADLUDAK

(egy közhely kritikája)

Lám, épp vele, a fő késlekedővel, ki még e nagyszabású, hirtelen élmény leírására is aprólékos pizsmogással készül: dohányzóeszközöket von maga köré, ceruzatartót, lámpát igazít, papírt simítgat, Arany János figyelő fényképére sandít, és így tovább, - lám épp vele történt meg:

ezres falkákban vadludak vonultak el a feje fölött.

Először csak a „neszme”, hogy lüktet valami ott fönn. Mintha az esti égbolt fokonyként hátrább-hátrább csúszna. Ám ahogy a távol pulzálást figyelte, rájött, hogy szárnyasok közelednek alacsonyan, Észak felől.

Az ám, de semmi éles V-alak, semmi fölfelé törő dac nincs e vonulásban! Mintha nem is ők jönnének, de egy nagy meleg áram zajlása vonná őket; a sorjázó hatalmas falkák lebegve és zsiszsegve, küszködve közelednek. A városi lámpák éppen kigyúló hegyes tüzei csak fokozzák váratlan megjelenésük teatralitását.

Egy-egy ezres vagy kétezres csapat külön-külön is nagy madarat mintáz: az élen szántó sűrűbb fej körül mint fáradó szárny hullámszik a többi. A csapatok közt csak ötven-hatvan méter. S már látszanak az egyes madarak. Már látszanak az egyes szárnycsapások, s a szárnycsapások közt a lendülések és a zuhanások. S látszik, hogy egy-egy elmaradót, - megint csak madáralakban, - három kitartóbb társa vesz körül, segítve, míg a főrajt beéri; s eltűnnek ismét mind az egy csapatban, s lesz újra egy nagy szárnyalás, egyetlen nagy evezés a falka: csőre száz madár, és szárnyai ezer, de szárnyalása egy, és ösztöne és fáradalma, küszködése és - ha lesz - jutalma ugyanegy.

Hol vágna át a Dunán? Először úgy tűnik, a Várhegy és a Gellérthegy közti völgy felé veszik az útjukat, ahonnan épp a leggiccsesebb naplemente rezesbandája harsog, de aztán mégis a Csepel-sziget felé kanyarodnak, a hegy sötétlő háttere előtt lobogva, oly alacsonyan, hogy szinte hallani: suhogva szelik és zihálva nyelik a levegőt.

S íme, már nem is egyedül figyelem a fáradságos vonulást. Itt az Erzsébet-hídi klubban fehér sportfelszerelésbe öltözött sirályok, széllovasok parádéznak, dőzsölve a bőven szórt kenyerekben, dézsmálva a csatornaszemétkben. Felfigyeltek ezek a zsoldosok, janicsárok, kaszkadőrök, roham-rendőrök is a vidéki ludak, ingázók menetére: rikácsolva, röhögve,

bukfencezve tárgyalják most az eseményt. A vonulás
azonban nemhogy őket - az ékes Erzsébet-hidat sem,
a Szabadság előlegeként a csúcsra emelt bronzszobrot
sem veszi figyelembe. Hisz az uralkodó légáramok
irányát, a Duna folyását, a hegyi közet színét se
a sirály-csapat, se a híd, se a szobor nem befolyásolja
lényegesen.

Folyik a nagy vonulás. A fényes háttér előtt
küszködnek, lüktetnek a nagy csapatok, bele a még
fényesebb feketeségbe. Megpihennek-e, vagy folytatják
ezt az anabázist virradatig? Melyik ország várja, ha várja
őket, kik nem vesznek tudomásul néhány-méteres
drótkerítést, nem téríthetők el köröző radarok
suhogásával?

Most, most kellene repülni tudnunk, egyhelyben élők!
Hogy megbizonyosodjunk: megérkeznek-e céljukhoz
nagyobb veszteségek nélkül a szükségből, bizakodva
vonulók.

De ime, megint csak várni kell, egészen tavaszig, ha
ugyan visszafelé is ugyanerre jelöli ki az utat
a vadliba-öszön.

A TARTOZÁS SZTÉLÉJE

SZERELEMBEN NE HIGGY HŰSÉGBEN NE BÍZZÁL KORA ESKÜVÉSRE NE VETEMEDJ BARÁTHOZ FELESÉGHEZ PÁRTHOZ NE TÖRLESZKEDJÉL HA BARÁT FELESÉG PÁRT KIBÍRJA NÉLKÜLED IS

APAGE, SATANAS

Most, hogy egy kertben élünk,
a földműves ember ősi
gyanakvását is megtapasztalhatom:
Honnan jön hangya,
dögbogár?
Hol festi szürkéskékre
ismeretlen kór
az évelők
levelei fonákját?
Mi rozsdá üt ki
hirtelen
kedves bokrunknak
díszein?

Hol csúszik szapora csiga,
hol ás
a förtelmes pajor?
És hernyók még, és tetvek,
levélpoloskák!
És honnan és mikor a láthatatlan
mikro-organizmusok?

Különös vad az ember.
Egyedül csörtet szembe
ezzel a minden szaporodást igénylő
gyanútlan áradattal.
Ölni és élni mégis egybefügg?
Hiszen csak *egy* hang,
csak egy jajszó a különbség.

KESERŰ, KIS IGAZSÁG

Megcsonkítva is csak azt,
megcsalatra is csak azt,
megcsömörölve: ugyanazt,
szégyenelve is csak azt,
elvetve, mégis ugyanazt,
feledve, s nem feledve mégsem,
ugyanúgy, ahogyan régen
ugyanitt, ugyanén, ugyanazt.

SIRÁLYOK TÖLTEKEZÉSE VIHARBAN

*Szabó Lőrincnek, aki talán kedvelte
volna ezt a hangnemet*

A vízhányó kitört,
a láva mind a partra tart.
Kiálljuk-e még ezt az egy vihart?
Heves és végletes.
A kikötő sekély öblébe vágat.
Mólót tör. Hajót. Dönt parti fákat.
A súlyos komp pörög. Izzik a tó sziszegve.
A túlsó partról öklömnyi kövek
kacsáznak át ide sisteregve.

És íme öt sirály
a tombolás pontos határán,
tagadva törvényt; nagyobb törvény kegyetlen
parancsa szerint
szárnyalva áll,
csattogva, szemben a tóduló szelekkel,
s a tófenékről fölhevart
sár, iszap és hínár közül
nyeli a tört gerinccel, fényes hassal
étükül
partra korbácsolt halakat!
Már értem, ösztön, s áhítom
vad hatalmadat.

KIEGÉSZÍTÉS A SZOLG. SZAB.-HOZ

Kifüggesztendő minden kilövőhelyen

„Ádám pedig ismét esméré az
ő feleségét, ki szüle néki fiat, és nevezé
annak nevét Seth-nek, mert adott
énnekem az Isten más magot Ábelért, kit
megöle Kain.
És Sethnek is lőn fija.”

EGYMÁSRA CÉLZÓ RAKÉTÁK KORA!
TÁVOLBÓL ÖLNI S LENNI A MÁSIK
TÁVOLBÓL CÉLOZÓNAK ÉDES ROKONA.

DÁVIDNAK KÖNYÖRGÉSE TUDATLANSÁGÉRT, BÉKESSÉGÉRT

Add meg, nagy isten, hogy ne tudjam
mit is kívántunk és kinek,
ha gyerekkorunkban keresztbe-vizeltünk,
felejtsem el, milyenek a horgos keresztjelek,
nyilak, halálfejek; a csúcsos fehér csuklyák;
a szemekbe húzott barna
kámzsák mit jelentenek!
Ne tudjak semmit a kézítása fogásairól,
az ötödik borda alatti pontot, a tarkót meg ne találjam.
Ne tudjam azt, uram, hogy atomcsapáskor mi a teendő.
Felejtsem el, hogy hány napig
túri az ember a szomjazást, s ha van vize
meddig húzza ki élelem híján.

Ne tudjak semmit az édes fagyhalálról,
a haslövés, a légnyomás következményeiről.
Ne ismerjem a kúszás, rejtezkedés,
frontmögötti harc, a benzinespalack,
a dinamit fortélyait.
Ne sejtsem se a kémek, se a kémelhárítók üzelmeit.
Ne tudjak a rakétákra célzó
rakéták kezeléséről semmit.
Egy ócska parittyát se tudjak
kaviccsal megtölteni, nagy isten!

Idáig érkezett el Dávid a hő imában,
amikor Góliát jött...

ÉVADOK

*B.I.-nek, aki szintén gyakor
forgatója a kalendáriomnak*

Továtűnt a bizonyos tavasz.
Oda a tévedések tobzódó nyara.
Hosszú eső ver: őszi okosság.
Visszavan telünk, reménykedésünk.

IGAZAT SZÓLNI, SZÉPET, S HOGY AZ IS MARADNA (VÉGLEG)

FÖLDALATTI UTAZÁS MEGFORDULT SZAVAKKAL

FEHÉR ÚT. Lehet-e
indulásnak szebb neve?

TÚRÉHEF, - ránt a kocsi.
Hát kezdjük el újra,
kezdjük el visszafele.

A vörös napot nem hagyja lebukni,
ablakain megsokszorozva
a dörgő mélybe ragadja
az öt kékes-zöld kocsi,
AZAGIN AVKEN KÖRKÜTA.
A TÜKRÖKNEK VAN IGAZA.

PILLANGÓ UTCA, NÉPSTADION.
Lódulunk, elszakatol
a széles peron.

NOIDATSPÉN. ÓGNALLIP
Új játékainkban is mennyi
ó keserűség morajlik!

BAROSS TÉR KELETI PÁLYAUDVAR
A lépcső kofákat ereget
lefele sáros batyukkal.
RÉTSORAB ITELEK RAVDUALYÁP
Van-e a visszafelének értelme, anyánk?

Egy perc és itt is az EMKE forgataga.
Indul a belváros éji üzelve,
külvárosi üzemek éjjeli műszaka.

AKASZÜM ILEJJÉ EKME
Jaj, megint visszafordul a szó,
jaj, mindig rosszra fordul a jó.
Ki szeretni nagyon szeretne,
késik annak, s megkeserül szerelme.

Ocsúdj, az ASZTÓRIÁNÁL
vár hűvös, szürke márvány.
Nájlomból izzadó kukoricát oszt
hangos cigánylány.

LÓBNOJLÁN AIRÓTSZA
Szavak vonulnak oda-vissza
a dörgő betonlagútban.

De eljő a csöndes DEÁK TÉR.

Ennyi nyugalom ránk fér.

KÁED RÉT. Ez ott lehetett Kanaánban.

Mért mindig a vissza a legszebb
szerelemben, időben, hazában?

A KOSSUTH téren acél
oszlopokat dönget, tapogat
fújtatva a szél, ez a részeg
földalatti legény.

TUSSOK, torok virtusa,
magyarosdi!

Ki kellene már végre
magyarodni!

Fut, fut a sötét Duna alatt,
s maradék halak nagy ijedelmére
átdübörög a vonat
a BATTHYÁNY térre.
S mire a térdeplő miniszterelnök
a fehér kendőt letépi,
és a sortűz is eldörren,
metrónk a MOSZKVA teret eléri.
Hozzá vagyunk Már SZOKVA.

És itt is a DÉLI RAVDUALYÁP.

DÉLI ILÉD

ILÉD, ILÉDI

A peronról itt lép eléd,
nagy szemeit kinyitva rád
egy IDILLI LADY,
ki ezt a sok vonulást
sokallja, és nem érti.

Vonulni oda-vissza
a dörgő beton-alagútban
hogymindennek fonákja, rossza
kilátsszon húsig, csontokig?

Lady, a szemem, szám kegyed betapassza,
és maradjon velem hajnalig!

A NEM ÉS AZ IGEN SZTÉLÉJE

Keserűen *Kákosy Lászlónak*,
a „Ré fiai” szerzőjének

„NEM KÖVETTEM EL BŰNT AZ EMBEREK ELLEN
NEM NYOMORGATTAM HÁZAM NÉPÉT.
NEM KÖVETTEM EL BŰNÖKET AZ IGAZSÁG HELYÉN.
NEM SZEGÉNYÍTETTEM A SZEGÉNYT.
NEM OKOZTAM BETEGSÉGET, NEM OKOZTAM SÍRÁST.
NEM ÖLTEM, NEM ADTAM PARANCSOT ÖLÉSRE.”

VÁNDOR, *EGY* IGENT MONDJ, S NE ÁLLÍTS CIFRA TÁBLÁT.

IGAZAT SZÓLNI, SZÉPET, S HOGY AZ IS MARADNA (VÉGLEG)

Kezdjük el hát, mint annyi más
Dávid, avagy Jeremiás,
könyökölve e kénytelen
konyhaasztalra terült végtelen
rétjein, kockás abroszán,
fennen, avagy siralmasan,
csak rajta, rajta szaporán!

Dobzene most? Mint az az ősi
gabonacséplő ritmus, eleven?
Vagy inkább tompa csönd? A Szürkület
éles karcai? Egy kert esőt szitáló hűvöse?
Egyforma sorsok? Vagy Valaki
ellentmondó, tört arcai? A teljes ég
egy bodrozódó kondenzcsíkkal?
Vagy talán katonasírokkal szabályos
mezők? Négymilliárd személyes
földalatti-megálló? Te, meg ő, meg mi, ti, ők?
Vagy megint csak nekem, engem, rólam, én?
Hogy kezdődjék és mivel az igaz költemény?

Kezdjük talán a 4-es villamos
szorgalmatos döcögésével,
ahogy a Margit-hídra ér?
Amint a híd, a taktus közepén
fölível a szürke fény
a Duna, a reggel még tömör
és hűvös tükrű felszínén,
amelyben csak a kép csobog:
a *másik* híd, a *másik* villamos?
Hátrább hegyek. Szép fotó!
De hol a mondanivaló?

Avagy kismester-percegéssel
ábrázoljak eszpresszói tájat,
begyulladt kis csillár alatt
öreg ügyvédet, ahogy ordítva szaval
papírból nyírt hangszalagjaival:
s ahogy egy nyugdíjas nadrágtartó vonul,
cipelve, mintha málhát:
belülről ráakasztott gazdáját,
s árul reménytelen
lottót e szombat reggelen?
Hátrább, homályban, székek:
mióta már, hogy itt üldögélnek!
De ugyan kinek és mit érnek
ezek a buzgó megfigyelések?

Gyárcsarnok inkább!
Ahogyan csattan, s fényes görgőkön
hullámszik tova egy motorvonat
hegesztett oldala. Egy fiút,
ki, mint félennyi idős koromban én, -
egyedül bánik a bonyolult géppel,
s ahogy az olajos padlón tornacipőben áll
a csarnok közepén,
talpával érzi, hogy élő
testként dobog és remeg a gyár?
A Ganz-gyáriaknak ennyi elég a ráismeréshez.
De mit tesz egy műhely a teljesség nagy csarnokához
képest?

Inkább szerelmek magán-megfigyeléseit?
Kölcsön szobák köz ágynemű-szagában
az új és újabb villanásokat?
Haja tövén a veritékcseppeket?
A ligeti padot, a sóskiflievést,
a fölszabadult nevetést,
ölében a morzsákat, a nagy
terveket, a sok ígéretést?

Amit csak én ígértem, akit csak én szerettem,
az csak nekem hiányzik, s ha elhagyott: csak engem.

Hát távol tengert akkor! Szerencsés utazásokat!
Országokat, ahol a pálma ligetekben tenyészik,
csúfolva a honi példák magányos nagyszerűségét?
A ledőlt Fároszt Alexandriából?
Hogy példaként is elveszítse messzesugárzó fényét
Pestre hazatérve -, de Debrecenben végképp?

(Így szólt, és hallgat most a költő,
ki gyűjtött közelt és távot;
osztott, és osztva minden
emberiben bőven osztozott.
Igazat szólni, szépet,
s hogy az is maradna... végleg?
Szép kívánság. És megmutatkozott.
S én meglelésem, hogy működnek a fények,
bár nappal sose láttam tornyot állni ott.)

LOBOGJ NEKEM IS, ZÁSZLÓ!

Jó lantos, Tinódi, taníts igaz dalra;
Balassi ütemre versben, viadalban;
Bessenyei oktass, honnan, miből lettünk;
Csokonai, biztass: el ne keseredjünk.

Berzsenyi, te tartsd fenn, tartsd azt a tar ágat!
Tárd ki, Vörösmarty, zúgó, merész világod!
Kölcsey, te szoktass kemény becsületre!
Petőfi Sándor! ... engedj közeledbe.

Légy figyelő bírám, tudós Arany János!
Vajda, adj tüzedből, csúcsokon magányos;
Ady, taníts gaz közt emelt fővel járni,
sebes szájjal is szólni, Babits, Kosztolányi!

Füst Milán, setét és mély utakon vezess;
vigyázd az űrben röptöm, Karinthy Frigyes!
József Attila, te mindig légy velem:
gyermek-szív, szűkölve is szíves értelem.

S jaj, kit e seregbe korán hítt a zászló,
te taníts ragyogni kínban, jó Nagy László!

SOKUNK ÖNARCKÉPEI

*„Miért hát így élni, ha úgy nem lehet? Honnan
a fénylőn sugárzó egyszerűség? Ki képes a jelképet
beváltani és önmaga csodás romlását kísérni szemmel,
suta szerelemmel, vad értelemmel, lenge tudománnyal?”*

(Kondor Béla SZÉGYEN ÉS BÜSZKESÉG című verséből)

NEGYVEN FELÉ, A NAGY ÉJ FÖLÉBE

Géher Istvánnak

negyven felé, irtózatos
ez már hegységeknél is kor légy óvatos
negyven felé erkélyen dudazajban
idegen városban szállodában esti porviharban
várakozol nincsen időd holott
e héten sok időd van akárha már halott
lehetnél ennyi várnivalóval ennyi
tapasztalattal a várás
műfajaiban ... kopognak jönnek gyűjts rá és „alább add”
s adod is istenemre szokásod szerint mihamar

mutabor mihamar netüzelj miabaj
miremész magadon végyerőt mutabor

kalifa úgyse bagdadban
gólya lehetsz egymagadban
kaftánként fölöltött takaródban
amibe belekap a szél és szántva rángat
keletül nyugatul sarló holdul
betonul sárul romló kövek fölötte
romló kövek fölé negyven felé
a nagy éj felé a nagy éj fölébe

MÉGEGY MÍTOSZ

Hogy járom meg
ez alkalmatlan utat,
melynek nem lehet az elején indulni,
mely utolsó léptem
alatt nem omlik össze?

Megyek, mint olyan gépen,
mi szembe repül a forgó
Földdel, mint gyerek, fölfelé szaladva
a lefelé zúgó mozgólépcsőn.
Ám a pilóta biztonsága,
a gyerek öröme nélkül.

Csömörig únva már e buzgó
elvarázsolt kastélyban lakásom:
egy elromlott liftben íme,
fittyet hányva a beragadt gombnak,
a meg nem történt elrugaszkodásnak,
néhány töredék másodpercig
mégis csak fölfelé repültem!

Titkoljam, vagy terjesszem e tudásom?

BÚVÓKÖR ÉPÜL

Merik a váltó alól
a hólevet
esőkabátban.
Szipogó néne panaszol
hosszi telet
bokáig, bokáig a sárban.

Nehezen jön a villamos.
Rendőr toporog, lábát váltva.
Sárga lombot ereszt lapos
egünk alatt az utcai lámpa.

Vég csak ebből a fényből,
hogyan látszódjál és hogyan láthass,
míg a sok bűvőkör fölépül,
melyekben más vagy bárki másnak.

CHRISTMAS CAROL

Bárénekes módjára, jasszosan kántálva

Városi hó csupa sár,
moziba jár nagyanyám
melegedni.

Kirakatokban neon
táncosnőcskék csupaszon
fenekednek.

Fölhajtja egy Télapó
olcsó vattából való
álszakállát,

vakarózik, köp egyet;
csúfondáros gyerekek
utánozzák.

SOKUNK ÖNARCKÉPEI

Kondor Béla halotti maszkja alá

Elgondolod-e sorsodat,
ahogy az újrafestett Körúton
sodródsz, de másnak épp te vagy
a sodor, a szembejövő áradat?
Míg busz jön, zörgő villamos,
a fojtó gőzű és zajos
mederben, a partok túl ismerős
öbleiben, a füstködtől fátyolos
kirakatok tükrében
arcod és arcom egymásba másolódó,
arcod és arcaik egymásban elmosódó
RÉ-TE-GE-I, (Föltagoljuk, így megáll-e?)
I-GÉ-RE-TE. (Les! Állj le, állj le!)

Mért mindig csak magukat nézzük
ellenőrző szemmel?
Elvillanó, tört arcaink
a kirakat, a villamos, a szélvédőüvegben,
gyakorta változó nők, vagy egy
még jobban változó nő
napszemüvegében,
tükrökben, óralapban,
egymásba másolódó ezer és egy alakban?
Mint rút sebet a gyermek,
mért nézed, mért tapadsz rá?
Mint eltitkolt szerelmet,
párzást, vad zúduló vad
ütletet, hányást, törpét?

Gyanakszol tán magadra?
Ugyan mitől tartsz,
hogy e széthasadt arc
új és új látványától
sehogyse szabadulhatsz?

Nem mélyül ki, nem vásik el a város
szemmagasban. A falakat, üvegeket, kereteket
a sok tekintet nem karcolja meg,
ahogyan kézmagasban-alacsonyban
minden falon és kerítésen és hídkorláton
ott van ideges nyomunk, amit odakopogunk, vésünk,
karmolunk, vakarunk,
kulccsal, körömmel, táskasárokkal.
Mi más nyomunk marad valóban?
Hát csak kaparjuk, üssük jobban,
dobogjunk fönn a hídon,
hátha a tükrök is összetörnek,
mikor a híd leroppan!

Dehogyis akarom én ezt,
bocsásd meg utolszor még ezt,
nézz rám, de csukott szemmel.
Ne mondd újra, hogy féltesz!
Tudom. És épp elég lesz
egy arc a közelemben.

ROMÁNC TOMPÁBB ÉS SÖTÉTEBB SZÜRKE SZÍNEKBEN

A nő, ötvenen túl, egyedül volt.
A férfi, hasonlókorú, méginkább egyedül.
Néha a közértben találkoztak,
néha a villamoson.
Jó reggelt - mondta a férfi egyszer,
mint ismerősnek. Jó reggelt -
válaszolt a nő. Bocsánat -
mondta erre, visszavonulva a férfi.

Este meggyújtották a lámpát,
aztán eloltották, a tévét kapcsolták be.
Aztán a műsor végén szellőztettek.
Látták egymás szemközti ablakokból,
bár nem mertek hosszan egymásra nézni,
csak lefelé figyeltek, mint akik kései látogatóra várnak.
De persze nem jött látogató
se a férfihoz, se a nőhöz.

Aztán a férfi eloltotta a lámpát,
a nőnél is elsötétedett. Sokáig
könyököltek még. A tompa szürke
ablakkeretekben sötétebb szürke
férfi- s női forma.

Reméljük, hogy a furcsa versben,
mely egymásra nyíló ablakok közötti térben
ezután bármikor fölhangozhat ismét,
a megkezdett történet
kedvező véget ér, a szereplők,
s a költő megelégedésére.

ZÁRÓRA NINCS

Vers három-négy hangra, egyéb zajokkal

a központban meg már tökhülyének tartanak
és megmondták azt is mindegy ebben a korban
az ember már nem nagyon érzékenykedik de ez a
szarjancsi ha egyszer a kezem közé kerül
nem ússza meg szárazon nahát milyen

boldogok lehettünk volna a két szép
kisgyerekekkel az az asszony pedig
azt hittem egész ma estig és
komoly nyugdíjam van kérem elhiszi
megértem én és elhiszem de nem segíthetek

pohárnyomok a műmárvány könyöklőn
lehajol fölmos előretolakszik
a pulton pall mall és kossuth cigaretta
püspökkenyér a hozzátapadt celefonpapírban
a pénztárosnő férje érkezik záróra kérem

nem vehetem magamra senki terhét
hörpintsük ki a kávé féldecit tíz óra van már
központ asszony pohárnyomok két szép gyerek
megértem én és elhiszem de nem segíthetek
minden terhét viszem és minden terhetek
záróra nincs záróra hisz nem is lehet

NEM FOG FÁJNI

A Krisztina-város költőinek

Oly lassan esteledik ma mintha már reggel óta
Készülne ez az esteledés
Nem okoz mégsem a szürkület elkerülhetetlen
Hatalomátvétele semmi riadalmat
Eszi az eszpresszóban az aszpikos májkrémet a néni

A bácsi karbatett kézzel nézi ő befejezte már az adagját
Nincs semmi bajuk sem sőt a lopakvó esteledésben
Egy-egy deci borral valamit éppen ünnepelnek
Engem se hevít semmi nem fáj semmi nincs semmi bajunk
Egy-egy deci bort üveg sört szopogatunk
Ez az eszpresszó nyugalmas az utca nemkülönben
A Váralja parkban a kiégett fű nyugalmas
Nincs semmi bajunk nincs semmi
Hisz ez a nyugalom végül is nem fájdalmas
Látszik az eszpresszóból az Aula Marmorea romja
A dicső Mátyás kerti lakának egyetlen szürke márványoszlopa látszik
Felirat magyarázza hogy a kerti lakot maga Bonfini is szép
Latin szavakkal magasztalta helyénvaló is
Ezzel sincs semmi bajunk járjon csak kegyes emlék
A néhány legnevezetesebbnek mi dicsőség hírnév híján is
Jól megvagyunk ebben a névtelen eszpresszóban
Ahol az a bizonyos néni az aszpikos májkrémet eszegeti
Ahol most táruul föl éppen a mérsékelt csodák
Az áttételes fenyegetések farostlemez kapuja
Elkezd dolgozni a tévé a faliszekrényben
Éppen a ledőlt márványcsarnok körötti romkertet mutatja
Ahol a márványoszlop után - ez volt az utolsó -
Sorba ledőlnek a kusza fűbe a századok római
Számokkal jelzett tömbjei is ledőlhet a két X-es tömb is
A gazba hisz ez a kor úgyis csak a vibrálva lopakvó
Szürkület elemeiből épül nincs szükség aulákra
Pásztáz a kamera a Váralja utca negyven év után is
Golyónyomos házfalain

Látom a szürkület szürke katonáit
Kúszni kihajított lavórok rozsdás vaskályhák fedezetében
A szállongó városi portól megszürcült vadsóska
Lüktetve előrenyomakvó indái alatt
Bújkálva susogják kódolt jelszavaikat mintha
Bonfini latin ígéit kúsznak a szürkület földérintői
A romkertet benövő vadsóska fedezetében tolva
A rozsdás lavórokat maguk előtt görgetve az Aula
Marmorea ledőlt márványoszlopait hengergetve
A korok római számokkal jelzett hasadozott tömbjeit

A reggel óta lopakvó esteledés
Kúszik felénk lefelé a Várból fordított ostrom ez lefelé
A Roham utcán a sóska kúszik át a Vérmezőn át
A Tabánon bekerítés bekerítés ez
Még sincs semmi bajunk és nem lesz semmi bajunk
Később se be tudja nyugodtan fejezni a néni
A májkrémes aszpik eszegetését
Poharat emelnek ketten poharam emelem a megszürcült
Kisöregre látja kedves mondják bólintva egymásnak
Milyen rendes fiú ez ebben a szürke ruhában milyen
Figyelmes velünk öregekkel ez a fiatalember...

KÉT NYUGTATÓ DAL, SOK ÉV KÜLÖNBSÉGGEL

Gyöngyöm, bokrocskám, se szomorkodj!
Hadd simítom el jövőnket homlokodon!
Tenyerem, látod, sima még, fiatal,
s te is oly fiatal vagy, nézz rám!
Gyöngyöm, bokrocskám, ne remegj már!
Egy harkály kopog csak a tölgyfán:
ennyi riadalmat eltűr még mai békénk.

*

Gyöngyöm, bokrocskám, ne szomorkodj!
Nem jön már a jövő; mi hozzuk, s lám, ilyen.
Ez a harkály harsányabb kopogású,
ez a béke riasztóbb: csendjeivel.
De látod, tenyerem sima még - hisz oly sokat
dörzsölöm vele fényesedő homlokomat.

ET SIC TRANSIT...

Odasüss, micsoda hó esett!
Akár a rest, behozni hogy siet
mindent, mit elhalogatott!
Hogy kapkod most, hogy fűjtat,
Porhóval hogy tömi a réseket!
Az ó-év kapott még két napot,
hogy behozza, amit már nem lehet.
- Csúfoljuk csak egymást és magunkat!

De: szép ez a fehér takaró így is.
Holnapra szürke sárrá olvad úgyis.
Majd segítenek a buzgó házmesterek,
és bemondja reggel a rádió is,
hogy enyhül már. És van a kamrákban só is,
- és rontani bennünk van elég igyekezet.

Építsünk egy hőembert a frissből!
Szájába égő pipát, mi addig épp elfüstöl,
míg tüzes tenyerünket dörzsölve fölérünk,
és ablakunkból ez ismét elkerülhetetlen
munkára restelkedő vigyorral csak lenézünk.
- És így múlik el, így elég sok évünk.

A SZÜKSZAVÚSÁG KEZDETE

Kész

a szükséges étkezés
a zenés étteremben.

Köröz

a papír fölött
a kevésbé verzatil
kéz.

Nem hagy nyomot.

Ellenben

sok
noteszlapot
megtakarítok.

KELET-KÖZÉP-EURÓPAI ÉS KÖZEL-KELETI DÍVÁN

Egy régi arab kartográfus térképére:

*Az első meghökkenés után végül is elfogadom
ezt a tótágast ábrázolt világot, mert ha jobbról
ered, és „fölfelé” is folyik, ott van azért Idriszi
térképén a mi Dunánk.*

(Képzelt naplóból)

RÉZKARC

Egy férfi jár föl-alá itt.

Ereje, keserű tudománya pompájában,
tehetetlensége büdös rongyaiban.

Kényszerűség az, ami űzi,
s ami fékezi, éppúgy a kényszerűség az is.

Mindenből kikérte, sokból ki is vette a részét,
de nem tudott betelni tudással, szerelemmel, javakkal.

Háború dobta föl, szikladarabokkal, gyűlöléssel együtt,
s ráfolyt a béke, rá a napi teendők homokhegye.

Ne ítélj el ezt a férfit, ha acsarog, ha káromkodik.
Mértéken fölül ne sajnáld, ha keserűségét
italokba fojtja. Magadat ítélnéd el,
magadon, magadon szánakoznál akkor.

A MARADÁS SZTÉLÉJE

MAGYAR. ÉS BÜSZKE IS MÉG! UJJBÖGYÖDBEN HOGY FÁJJON SZORÍTSZ EZ ÉDES TÜSKÉT HA NEM FUTSZ EL, S E TÁJON PRÓBÁLSZ KÜLÖNB SZERENCSE

NÁSZDAL A SZOCIALIZMUS KÖZÉPKORÁBÓL

Takarót veszünk, kicsikém,
evőeszközt, edényeket,
s egy kültelki házinéninél,
Szentmihályon vagy Nagyiccén
élünk majd belső életet.

Egy ágyunk lesz. Majd melegítlek,
ha kihűl a kályha reggelig.
Álmom burkot szó körülötte,
míg a téli égen műholdjaink egy
kész világ reményét kergetik.

„KELET-KÖZÉP-EURÓPAI” BÖLCSEKRE

Hol pálinkáztak kegyelmetek,
hogyan nem értek ide már mióta?
És hol az arany, a tömjén, a mirrha:
illően köszönteni a Kisdedit?

Féllábára áll a Menyhért,
Boldizsár rágja kese bajszát,
vakarja Gáspár a kobakját:
Megszomjajztunk, oszt... elittuk a kelengyét.

A Kárpátok közti Betlehemben
így marad el - s hanyadszor! - az imádás.
A három bölcshorkol a veremben.
Elvonult a csillag. Nem gyúlt ki a padlás.

FÖLTÁMADÁS

Nem, nem krisztusi fölényel,
Júdás-szégyennel támadtunk mi föl.
Kétféle magyar kétféle bűnben:
bűnös, aki törte-alázta,
s bűnös az is, aki túrta megalázva.

A Bibliában Krisztus támadott föl.
Az én profán hitem szerint
Júdás támadt föl mégis jobban,
hiszen ő volt, ki leszállt a fáról,
melyre szégyenében akasztotta magát,
s az elkéült nyakáról leoldott kötél
egy sovány kecskét vonszolva
megtért falujába.

Szántott Júdás, vetett,
nemzett utódokat,
kiknek akármilyen szeptemberben,
mégis igen erősen
élniük kellett,
mert *lehetett*.

(Fekvő nyolcasok)

Kisújon, ha már a csorda
hazaporoszkált, s csontos
fára közt lengő, duzzadt
tőgyét tehenünk hazahozta,
leeresztvén a fakilincset
seprővel ment a ház elé
öreganyám.

És mintha különösen fontos
kormányépület volna
a vályogból rakott kis ház,
fölvonalkázta a nyírfák
seprővel a poros gyalogutat.
És ahogy ő seprte,
úgy és ugyanakkor seprtek utcahosszat.

Aztán a legkisebb gyerek
esti szórakozása, tiszte:
likas bádogkulaccsal
hátrafelé haladva
megrajzolni a járdán
a fekvő nyolcasokat.

HUNVÓT, HUNNEMVÓT ÖREGANYÁM

Öregmama, minek kaszált hetven évesen?
Lám, sok van, aki nem kaszál,
s nem marad mégse éhesen.

Imádkozni minek tanított?
Lám, milyen istenhitetlen
ember lett „Bangyikából”!

Nehéz járomba ‘jába gyötörte,
megdöglött a tehen Maga után!
A bivalyustor minek őrizte
hunvót, hunnemvót Öreganyám?

Mért beszélt azon a furcsa nyelven?
Üres a tévő, nincs, mit a vonyóval
kikaparna, parázs.

Csak egy feketével beszegett kendő
kerül elő egyszer csak a fiókból,
s szívemből ez a késő tiltakozás.

KÉPESLAPOK ALEXANDRIÁBÓL

I

-... és mi minden más is meglehet,
mi eddig nem szorította
markába szívemet!

II

Szemetes, nemtörődöm hajnalod
vendége, hadd mondom szép neved:
Iszkanderíjja!
A ferdén felröppenő nap jelt ad,
a sziklák közül sirálycsapat,
bent a város népe fölcsap,
és zajjal, lökdösődve kerengni kezd.

Szívem, ha már költőben leltél
ily dobogó és zajos hazára
túrd a robogók sirályhangú dudáit,
legyek nyüzsgését, azon örvendj,
hogyan tart még lüktetésed
e fenyegetve félő, dús, de torz világban.

III

Itt a tengerparti úton a víz felé fordítva
glédába állítják a kávéházak teraszán a székeket.
Mintha csak Hasek találta volna ki:
vigyázzba áll a szalmafenekű hadsereg,
K und K őrmesterek álma.

Letelepszem, a hadrendet megzavarva,
s amint ezen a távolra fintorgó ötleten járatom eszem,
a pincér a kopott kannán, a csorba csészén és a tálcán
elémteszi közép-kelet-európai kabaré-csattanóként
a kávéház nevét. Betűzöm: Café Tri-a-non.

IV

Nézd csak, a part mentén a pálmák!
Távoliban, rosszabb időkben
mi sokszor gondoltak pálmákra a költők!
Itt, hol a pálma ligetekben tenyészik,
elfoszlik a példa magányos nagyszerűsége.
S így foszlik el távolabbról tekintve minden.
ledőlt a Fárosz, s lám példaként is
elveszíti messzesugárzó fényét,
mert immár fénylőbb és célszerűbb jeleket küld más:
a mindenüttvan-nincs sehol
egymásravezérlés.

ELHATÁROZÁS IDEGENBEN

Hisz nincs más tulajdonunk,
mint önmagunk,
s a lebbenő idő,
amibe olyan makacsul kapaszkodunk.

S most már így, mindhalálig.
Hiába forró éji szél,
hiába az idegen tetőlakás
sivítva verdeső
függönyszellemei,
s a tág erkélyre célzó ismeretlen
égi nyílhegyek.

Most már így, a saját időszámításom szerinti
mindörökre, így
akármilyen csapkodásban.

Ily csendes nyugalommal
a tölkölt és bégető
és villogó világban.

Választva minden tettel,
és minden szavammal szavazva;
nem csodálkozva semmi rosszon,
de semmi jobbíthatót el nem mulasztva.

MEDITERRÁN KÖRTÁNC

Telihold van,
izgatottan
árad az eukaliptusz-illat.

Varázslámpa
ég a dobokban,
lantszóba kurta sípok bele-belesivítnak.

Feszül a húr,
döbög a bőr.
Egyszerre mindent elveszítsz ma!

De aki e kör-
ből kiszabadul,
az a teliholdat is felibehasítja!

KAIRÓ

Nyugodj meg szívem,
nézd csak, itt
mily egykedvűen söprögetik
növényi létük hulladékát
Mohammedek és egyéb
volt és leendő próféták!

Mi haszna volna bármi dacnak
itt e súlyos ég alatt,
mely bő köpönyegében
a *hamszín* fojtó szelével
a kairói katlan,
fölé, a homokszín
Mokattam hegyre térdel.

ASURNASZIRPÁL ÖTLÁBÚ BIKÁI

A láb-filozófia terjed. Üdvözlettel
Várady Szabolcsnak, Budapest

Ötlábú bikák! Ugyan.
Hisz már az óvodában
megtanultuk pontosan:
négy lába van a bikának.
(Hacsak nem az ökör
volt, ahogyan sejtem,
ott is a példa-állat.)
Csak félve mondom el ezért,
hogy a bagdadi múzeumban

Asumaszirpál király
palotájának kapuját
két ötlábú bika őrzi.
Előlről nézvést kettő,
oldalról nézvést meg négy
lábuk van e bikáknak,
de mivel egy-egy lábuk a sarkon összeér,
a hatból öt lesz épp ezért.
És épp e naívan cseles
csalás a titkuk. Éppen ez.

A kapuban egyébként nem ad fel talányt az őr.
És biztos, hogy Asumaszirpál
se faggat éppen erről.

De hátha ez a furcsa
fölös tudás a kulcsa
mégis, hogy a homályból,
Asumaszirpál palotájából
hírhozóként kijussál,
s mintha öt lábad lenne, fussál.

ITHAKA!

Oly férfias volt hírnévre, mindentudásra vágyom.
Alig búcsúzva, sietősen váltam meg Ithakától.
Sok ostrom és sok év után mi lesz a bátorságból?
Elválik most, hogy ködből és sós tengeri homályból
kibontakozik Ithaka, és élémbelángol.

LÁTOGATÓK A MALOMBAN

Dohogó napjait a háromévi
önként föl vállalt egyedüllétnek
hamarosan leörlöm.
Zsákjaim bekötve. Hazakészülök.
Ingeim kimosva egy dróton kinn lobognak.
Aki erre vetődik, úgy vélheti éppég,
hogy benn a malomban öt-hat jóbarát
ül és eső után félmeztelen beszélget.
S míg gúnyájuk szárad odakinn,
szopogatják a molnár savanyú borát.
És jár a szó: „A sárkányfog-vetésnek
iszonyú termését most gyűjti a világ:
Azt őrleni, szitálni, az lesz csak a kín!
No, induljunk és lássunk neki a dolognak.”

BÖJTI NÓTA, CSÚF NÓTA

Jár szabadon a böjti szél csupasz
kertünkben. Működteti
a csörgőfa száraz harangjátékát.
Gazdátlan macska inal
a nagy recsegésben,
a földbe taposva némelyik magot.

Szél, macska, mag így végzi,
széllel, macskával, maggal így történik
az, ami rendjén is való.

Mi emberek vagyunk csak híján
megelégedésnek, türelemnek;
s ez meg épp így lehetne rendjén,
ha nem sürgető elégedetlenségünk
volna közös és egyetlen
oka a böjti kínnak,
meg annak a kétes örömnék is,
ami a vesztőhely tövében
megtartott lakomák velejárója.

FÉRFIRÉMÜLET ÉS CSEPP REMÉNY

Megöregszem. És mit tudok?
Szégyen, de semmi többet.
Ezerszer láttam: elfutott, -
most ott fut már előtted.

Okot kerestem: oktalan.
Megtört már ez a meddő
iram, s mind mélyül az erdő.
Eldobom ki nem lőtt nyílaim.

Lehet: patám nő, agancsom.
S ha hó alól rügyecskét
sikerül túrnom, kaparnom,
megérem a tavaszt még.

* * *

A Szerző - magáról:

1946. május 6-án születtem - sietve és véletlenül - Debrecenben. Budapesten nevelkedtem, de anyámtól a Józsefvárosban is Vas megyei nyelvet tanultam, nevelőapám családja révén pedig az alföldi tanya életével, szavaival ismerkedtem életreszólóan. Sokat olvasó, jó fiú voltam, s tán maradtam is. Szerencsémnek tartom, hogy családomban (családjaimba) oly sok elrontott sorsú, magát szánt szándékkal is romboló embertől sikerült mégis bölcsességet, segítő szándékot s jóakaratból fakadó humort tanulnom. Budapesti iskolák, magyar-angol szakos tanári diploma után tanár, majd köztisztviselő lettem. Máig is az vagyok. A legtöbbünk számára szürke s eléggé meg nem becsült pályán engem szerencse ért: sokat utazhattam, s élhettem hivatalosan külföldön is. Talán nem baj, hogy aránylag későn, „negyven felé” adhatom az első verseskönyvemet az Olvasónak. Ily különös és sebesen változó időben hisz annyi mindent kellett megtudnom fokról-fokra, s annyi mindent újragondolnom, -fogalmaznom is.